

קומונת פריס והבונים החופשיים

האח המכובד מאוד מחמט טמסל האח המכובד ז'ק ארדיטי

הקדמה

"קומונת פריס 1871" הינה אמנם מעמודי ההיסטוריה הלא ידועים ביותר, אך הינה חשובה מאוד מבחינת הבניה החופשית וההיסטוריה העולמית בכלל, והצרפתית בפרט. כל מה שהיה בתקופה הזאת התרחש בפעם הראשונה הן מבחינת הבניה החופשית והן מבחינת היסטוריה.

הבניה החופשית הצרפתית הושפעה מאירועים פוליטיים במידה רבה, וכמו כן לעתים הצליחה לתת כיוון לאירועים. מצב זה נמשך גם בימינו, אולם לא באינטנסיביות כמו במאה ה-18 וה-19.

כיום הבניה החופשית הצרפתית מחולקת לשני זרמים: הסדירים והלא סדירים. יש לציין כי בתקופת הנושא שעליו נדון היום, חלוקה זו טרם החלה, הרי זו התרחשה בשנת 1876.

002 הסערה הפוליטית בצרפת השפיעה רבות גם על הבניה החופשית. ב-81 השנים בין 1789 לבין 1870, הוחלף המשטר 11 פעמים.

בכל השינויים האלה, הלשכות הגדולות נזהרו מאוד במעשיהם כלפי חבריהם, והחברים לקחו חלק בכל אירוע וכל מכנה פוליטי.

003 הארגון ששמו יוזכר כ-EKSR בהרצאה זאת הוקם בשנת 1804 על ידי ארל גרסה טילי והינו המועצה העליונה הצרפתית. ראשית הקים הארל את המעוצה העליונה הצרפתית ולאחר מכן ייסד את הלשכה הגדולה הכללית הצרפתית-הסקוטית שנשיאה הגדול שמו קלרמן. הריכוזיות המדינית התנגדה לחלוקה זאת וכתוצאה מכך שתי הלשכות התאחדו לזמן מה אך לאחר מכן התפצלו שוב.

004 החברה והבונים החופשיים בין 1851 לבין 1870:

005 בהיותו נשיא, נפוליאון השלישי תכנן את ההפיכה שהתקיימה בתאריך 2 לדצמבר 1851 וכך הפך לקיסר.

לקראת הבחירות לנשיאות, השמאלנים עמדו לצדו, ובתקופת הנשיאות שלו, הוא הגביל את זכויות הכנסייה, תמך בהתפתחותו של חינוך חילוני וביטל את העבדות במושבות.

006 אדולף טיארס, ששיחק תקפיד חשוב מאוד באירועים שהתקיימו לאחר מכן גם כן תמך בו. בכך הוא התנגד לאימפריה שלו וברח לשווייץ. הוא יכול היה לשוב לארצו כתוצאה מהחנינה שנתנה בתחילת שנות 1860.

007 בתקופת כהונתו של נפוליאון השלישי החלה השקעה של תשתיות רבות גם ברמה הכלכלית.

בתחילת שנות ה-1860, כתוצאה מהמשבר הכלכלי וכמו כן כתוצאה מכשלונות מדיניות החוץ הצרפתית, לא הצליחו לקיים את ההבטות ולכן העם סבל וגברו ההתנגדויות מדי יום ביומו. מצד שני הקיסר, כמו דודו נפוליאון בונפרט השתלט על הבניה החופשית.

008 בשנת 1852 הנוסח דאג לכך שמורט ייבחר לנשיא הגדול. הנשיא הגדול האח המכובד ביותר מורט אמר שידיחו מהמסדר את אלה שיתנגדו לשלטון האימפריה. בתקופתו השתדל כמיטב יכולתו שלא להיכנס לנושאים מדיניים וחברתיים וניסה להגביל את הנושא סביב האדריכל העליון של היקום.

הוא ערך את הריטואל הקובע וקבע את הסיסמא: "חירות, שוויון ואחוזה".

גישה זו לא התקבלה על ידי הרוב.

009 הפעם הקיסר דאג לכך שהנשיא הגדול שייבחר יהיה מחוץ למסדר וכך נבחר מרשל מגנאן ----- לתפקיד הנשיא הגדול וקיבל את כל 33 הדרגות במרוצת 48 שעות.

בתקופה זו 25% מכלל הבונים החופשיים בפריס היו פועלים ואומנים. החברים הללו היו החלק המשכיל והנאור של האוכלוסייה הזאת. הם מצאו הזדמנות לדון על דעותיהם ולהפיצם בלשכות, כמו כן למדו את הדרך לדבר אל הקהל.

012 כל החיכוכים שדיברנו עליהם קודם לכן, תפסו תאוצה עם תמיכתו של הנשיא הגדול מוראט באפיפיור במלחמת האזרחים בשנת 1858 באיטליה. חיכוכים אלה הגיעו לשיאם בתאריך 3 לנובמבר 1867 כאשר הקיסר שמר על מוסד האפיפיור כנגד הבניה החופשית ונגד הרפובליקני גריבלדי ובסופו של דבר זה הביא את ההתפטרות.

כאשר האיחוד נוסד, כל האדמות השייכות למוסד האפיפיור הועברו למדינה האיטלקית שקמה לאחרונה.

בתאריך 10 לינואר 1870 נרצח העיתונאי ויקטור נואר. קבוצות מהפכניות ואנרכיות נכחו בטקס הקבורה. בכל זאת לא התרחשו אירועים משמעותיים.

018 לאחר מכן פעולי ברזל ומתכת החלו שביתה. אמנם השתלטו על השובתים אבל לא הצליחו להפסיק את האירועים.

על מנת להציל את המצב, נפוליון בונפרט ביצע משאל עם וניצח.

אירועי הפועלים התפשטו גם לערים הגדולות.

לעומת האיזורים הכפריים, ההצבעה בפריס החלה להניב פירות ובאותו ערב החלו הפגנות.

019 בדיוק בעת הזאת באביב 1870, פרץ משבר כתוצאה מירושה על הכס המלכותי של ספרד הפרוסי לבין ביסמארק והריאל פוליטיק. על אך פי שפרוסיה נסוגה צעד אחורה, אך הקיסרית סיבכה את העניינים ובלי להתכוון לכך שירתה את הריאל פוליטיק של ביסמארק.

020 ולבסוף קרה מה שכולם רצו: המלחמה החלה בתאריך 6 לאוגוסט 1870 והסתיימה כשבתאריך 2 לספטמבר נסוגו כוח בסדאן כאשר נפוליאון ו-70.000 מחייליו נכנעו.

אמנם בתקופת המלחמה, הבניה החופשית בכלל והלשכות הגדולות שמרו על שתיקה אבל נשמעו קולות פרו-מלחמה. הם הודיעו לפריס ולגרנובל בכך שלבונים החופשיים ערכים אוניברסליים. להלן דברי ההודעה:

021 "אסור לאתגרים של הקיסרים להרוס את קשרי העמים השונים יחד עם זאת בני העם שמאחורי הגבולות, רוצים שהעימות יסתיים".

לאחר התבוסה, בתאריך 4 לספטמבר 1870 כבש העם הפריסאי את הפרלמנט. כתוצאה מכך תומכי הקיסר עזבו לאלתר את הפרלמנט. גם המלכה עזבה את פריס והגיעה לקאלה.

022 במצב זה הוכרזה הרפובליקה השלישית.

אבל על מנת לשמור את הסדר ולהמשיך את המאבק, הממשלה הייתה זקוקה לעם ול"שומרים הלאומיים" שיצאו מהעם.

הממשלה מינתה לראשונה ראש עיר בפריס והוא מינה 20 ראשי מחוזות. כתוצאה מכך בתאריך 13 לספטמבר העם הקים ועדות על מנת לבקר את ראש העיר החדש ואת הנהלת העיר. לחלק מהועדות מונו ראשי ועדות שהם בונים חופשיים.

מצד שני, המצב הכללי הידרדר מדי יום והמעגל מסביב לפריס התחיל להצטמצם. FDB קרא לבונים החופשיים מפרוסיה לתמוך בהשגת שלום.

2. 035. קומונה והבונים החופשיים

ראש הממשלה טיירס חשב שמול כל ההתפתחויות השליליות, לא נשארו ברירות אחרות והדרך היחידה להשגת שלום הינה לטהר את פריס מנשק.

036 בתאריך 17-18 למרץ, כוחות ורסאיי רצו להשיג את התותחים שנמצאים בגבעת מונמרטר. הנסיון נגמר בכשלון. החיילים סירבו לירות בנשק חי לאוכלוסיה ובפעם הראשונה החלו הקריאות "יחי הקומונה" בקרב העם.

לאחר השגת השלטון, מצד אחד הקומונה נקטה צעדים על מנת לרווח את החיים החברתיים מצד שני היו קשים מאוד לאנשי הדת.

תפקידי מפתח כמו משרד אוצר, משפטים והגנה, הנהלת העיר, ראשות המשטרה ופרקליטות הקומונה ותפקידים רבים אחרים ניתנו לבונים החופשיים.

האח רנוייה קרא להמונים לצעוד לורסאי ולשים לעסק הזה סוף. האח בורמן הציע שהבונים החופשיים ילבשו את הסינרים שלהם וינעדו את התכשיטים של לשכותיהם ולהסתובב בין העם.

הרעיון של לעמוד לצד הקומונה התחיל לתפוס תאוצה בקרב הבונים החופשיים. הוחלט להיפגש בתאריך 26 לאפריל והאסיפה התפזרה.

ההחלטות שהתקבלו בתאריך 26 לאפריל הן חד משמעיות. הנשיא טריפוק מלשכה השייכת ל-EKSR קרא לאחים:

"במידה ולא תהיה כניסה לדרך פסיפיסטית תוך 48 שעות, ניאלץ לשים את דגלנו למבצרים. במידה ואחד מדגלנו ייפגע מאש, ניאלץ לאחוז נשק בלית ברירה על מנת לנקום את נקמתנו. הבונים החופשיים שהינם אנשי שלום נאלצים להיות חיילים".

בונים חופשיים פסיפיסטיים שניסו לעצור את המהלך הזה, לא הצליחו.

054 בתאריך 29 לאפריל 1871 בבוקר, אלפי בונים חופשיים התחילו לצעוד מלובר לעיר עם הסינרים והתכשיטים שלהם בליוויים של יותר מ-60 דגלי לשכות, הנהלת העירייה, המונים וכוחות השמירה הלאומיים שאחראיים לשמור על הביטחון. בצעדה נכחו גם לשכות נשים.

064 בתאריך 28 למאי נפלה העיר. חלק מהאנשים שעשו את המהפכה הצליחו לברוח וחלק מהם נעצרו.

החברים שהשתתפו לקומונה לא נענשו, משפחות הבונים החופשיים שנפגעו קיבלו עזרה.

בשנת 1879 עם חוק "החנינה" שוחררו העצירים, חלקם ברחו לחו"ל ואלה שיצאו לחו"ל קודם לכן יכלו לשוב לארץ.

סיכום:

066 ניתן לפרט את ביצועי הקומונה שבמהלך של ה-70 יום שהייתה בשלטון. רוב ההחלטות הנ"ל עד היום הינן בשימוש.

אלה שעזרו את הבנייה החופשית בעת שלום, טענו שהדברים שנאמרו לאחר המלחמה לא מצאה חן בעיניהם ושהלשכות הפכו להיות הקן של הבורגנים.

זו עובדה כי FBD ו-EKSR לא השתתפו במרד, אלא המרד היה בכובדם ובעצם של הבונים החופשיים. בכל זאת, הכנסייה טענה בכל הפרסומים האנטי מסוניים כי הקומונה הייתה ישות מסונית ומזימה יהודית מסונית.

תקציר: חי איתן כהן ינרוג'ק – לשכת נור
תרגום: סוני כהן ינרוצ'אק – לשכת נור
ינואר 2013